

paganov (ajdov) se je še dalje paganska ohranila; al dvesto let sèm so vsi Litovci kristjani, ali katoličani ali pa staroverci.

Pri vsem tem so se ohranile še nekatere paganske (ajdovske) šege, in med temi zlasti spominjevanje mrtvih, ki ga obhajajo sedaj na vernih duš dan. Litovci obhajajo ta praznik v prvi polovici mesca listopada (nov.). Godba se čuje pri tem praznovanju za mrtvim sedaj le malokje, tudi nekdanje zaklinjanje ali klicanje mrtvih je že redko, popivajo in pojedajo pa mrtvim na spomin dandanašnji še ravno tako kakor nekdanj. *) Pomina vredno je, da pri tem mrtvaškem obhajilu pred okno in na grobe postavljajo jedi mrtvim. Pravlice pripovedujejo, da so nekdanj mrtvi res po jedi prišli in se gostovali z njimi; sedaj pa siromaki namesto njih pridejo po te jedi, ki so nekoliko časa na grobih stale, pa se jih nihče ni smel dotakniti, da so jih le duhovi mrtvih ogledavali in presojevali, ali jih imajo njih žlahtniki še kaj radi ali ne. Le bolj omikani ljudje ne razpostavljajo jedi več po grobih, ampak siromaki pridejo k njim na dom in se tam gostujejo z jedili, ki so bile ta dan nalašč pripravljene za spomin mrtvih. Preden pa se vsedejo k tej gostii za mizo, ki je polna jedi, ki jih je gospodinja sama za ta dan pripravila, pa tudi medice v majolikah, moli hišni gospodar na glas molitev za rajne, hišna gospodinja pa gré trikrat okoli mize s svečo, ki je bila za to o svečnici blagoslovljena. Po tem pa začnejo jesti in piti kolikor koli kdo more, zakaj celi dan so se postili; le mali otročiči so smeli pred te pojedine podnevi kaj vžiti, sicer pa nobeden drug ne. Ni čuda tedaj, da planejo potem čez jedi in pijačo, ker so jim želodci prazni, in ker mislijo, da ljubezen do mrtvih je tem bolj živa, čem več kdo je in pije.

Pisma slovenskega turista.

III.

Imel sem nekdanj nemškega profesorja, ki je bil še mlad pa sila učen geršk jezikoslovec; vsaki *ye* in *na*, v katerem pisatelju si bodi, ti je vedil razložiti do pičice. Bil je domá „aus dem Reich“ blizo tevtoburškega gojzda, kar ga je z neizrekljivim ponosom navdajalo. Noč in dan mu je šel Armini po glavi in če se ne motim, ravno tadaj, ko je imel nalogo, pri nas na Slovenskem kulturo sejati, izdeloval je preimenitno delo: koliko sežnjev dolg je bil Arminjev kol in koliko širok, dalje pa še rešiti zagonetko: ali je bil Armini v tisti znameniti bitvi v volčji ali medvedovi koži? Ker je pa bil tudi strašen sovražnik slovenstva, bilo mu je tern v peti, da ravno proti jadranskemu morju, na „staronemški“ zemlji Sloveni stanujejo. Ogledoval je naše kraje, pa nič mu ni bilo po volji; ako bi blejsko jezero bilo v Hessen-Darmstadt-u, Bohinj s Triglavom v Brandenburg-u itd., stavim, da bi bil spisal o njih debelo brošuro; al tu med — — pomerdal je in zmajal z ramami. Samo v eni reči, je rekel, nismo Slovenci, posebno pa Gorenci, čisto zadnji: vaše zale Gorenke še prekosijo hčere Thusnelde. Kadar se je učeni mož v ta predmet zamaknil, je čedalje bolj navdušen prihajal, in v svojem pretresovanju od Šiške proti Triglavu se pomikovalo, je zgrabil večkrat kupico vina in terkal tako ognjeno na zdravje naših deklet, da sem se včasih bal, da bi ljubljanskim glažarjem ne zmanjkalo kozarcev. Po pravici ti povem, dragi bravec, o tej zadevi sva se z nemškim profesorjem vedno vjemala. Letos pri birmi v Radoljci sem pa še posebno vidil, kako pravično je bilo profesorjevo navdušenje za naše dekleta. Ko véliki zvon zazvoni, se vstopim za vogal in sem z radostjo ogledoval, kako nježno so Gorenke v cerkev stopale, ali bolje reči, stopkale. Lepo rašene imajo večidel tamne oči, ktere vedno enmalo rosijo in se pri naglem pogledu zasvetijo, kakor

blisk; ako so pa modre, imajo spet izrek take nježnosti in boječnosti, da so gotovo nemškemu profesorju Göthetovo Doroteo pred oči stavile. In kako lepo jim krinoline stojé! Pa à propos: krinoline, ne ustraši se preveč, dragi bravec, kakor pošten Slovenec, da skoraj vse Gorenke — kar je lepih „unisono“ — krinoline, in včasih sila šopirne nosijo. Iz vseh krajev, po časnikih, s prižnice, v pogovorih itd. se pušice na krinoline spuščajo; tudi ve „Novice“ ste „obročé“ že večkrat ostro pretresale; pa, to — ne zamerite mi — je le možka nevošljivost; ako mi nosimo po angleški šegi še več kot na pol preširoke hlače in paletote in burnuse, da bi lahko dva in tri take pod se vzel, zakaj bi ženskam ne privošili krinolin? Meni so krinoline vedno izverstno dopadle; vidši pa naše krasne Gorenke v „obročih“, sem se tako za nje unel, da terdim: kar je jed brez soli, klasje brez zerna, je lepa ženska brez krinoline! Posmehovavci krinoline, le mislite si enkrat naše dame brez obročev! to bi se jim še le smejali! *) Pa mi reče morebiti kdo: „Krinolina ni narodna obleka, tedaj pod klop ž njo.“ Jaz nikoli nisem narodnosti v irhastih hlačah, surki ali v firnažasti mareli iskal, ampak zmiraj šego zagovarjal, ki je najlepša in priličnejša, bodi si že francozka, severno-amerikanska ali švabska. Vendar pravica komur pravica gré — péče naših Gorenk so pa tudi tako prilične ali po francozko rečeno, tako kokét, da se klobuki naših oroslank v ljubljanskem „šternaleu“ skrijejo pred njimi kakor češminje proti košati lipi. Al péčo lepolično zavezati znati, je velika umetnost, ki se je tudi najlepša Gorenka v enem dnevu ne naučí. To moreumeti gubé tako napraviti, kakor so to reč starorimski gizdalini razumeli, kadar so se šli na forum razkazovat. — Pa kam so turista zapeljale krinoline in péče naših Gorenk! Da! naših zalih Gorenk, al najlepša med Gorenkami je Katerca Begunjka; do pesnika me je navdušila; pa ne boj se, dragi bravec, da bi ti kakošen sonet podal; lahko, da kakošen pevec „vom Fach“ na me pade — gorjé mi potlej!

„Slišite! voz že eno uro čaka; zadnji čas je, da odrinemo, ako hočemo danes še iz Radoljce naprej; kam ste tako zamaknjeni?“ — mi reče voznik, ki že vès nejevoljen odhoda čaka. Hajd na voz in naglo smo derdrali v dolino proti savskemu mostu in naprej po novi cesti v Kamnogorico in Kropo. — Nove ceste, to so tudi važen, sila važen predmet za turista, pa hočem to reč pozneje omeniti, ko bodem o Notranjskem govoril.

Kakor je znano, se v Kamnogorico iz Radoljce v eni uri pride. Kamnagorica bi rekel, je predterg Kroke; tu ti kladva ropotajo, da je kaj! Kamnagorica je rojstni kraj našega slavnega dr. Toman-a, za ktereга voljo tudi v vsakem kotu „Prešo“ najdeš, menda zato, da Kamničanji vsacih 14 dni kaj več od „Tomanije“ slišijo, ktera ima „per consequentiam rerum naturae“ v Kamnigoricu zibelko. O Kamnigoricu bi se dalo marsikaj pisati, da pivo (ol) kuhajo, kakor kane, itd., al „Preša“ mi je s „Slovenencongressom in Veldes“ tako zlo želodec pokvarila, da nisem mogel prav razločiti, ali je njih fabrikat dober ali ne.

V pol uri si v Kropi. To ti je terg, ki ima najlepši prozor na svetu, ker se zmiraj v nebesa gleda. Slovela je Kropa že leta 1848 zavoljo narodnega duha in postavili so takrat kovači na vélikem prostoru narodno bandero, kteremu sta bila počasi le dež in veter kos. Pa „tempora mutantur et nos in illis“ — zdaj ste v Kropi dve politične stranke: „ciskropiška“ in „transkropiška“ ali drugač rečeno: na levi kropiškega potoka je národna, na desni pa teržiška. Kakor hočeta na Hervaškem Erdödy in Janković, da bi bila Hervatska le pritislej Magjarskega, cikajo desni Kroparji v kranjski Manchester — vulgo Teržič — ker so sami tako tudi enmalo Manchesterjani; saj črnega prahu človek

*) Naše sedmine po mrtvih so menda tudi še ajdovski spominki. Vred.

*) Dovolite nam, dragi, le to dodati: Kadar bo moda spet vpeljala tesno in ozko obleko, se bomo pa smejali krinolinam. Vr.

kmalo toliko na srajco dobí, kakor v angležkem Manchestru. Tudi se lahko človek kmalo znajde, pri kateri stranki da je, ker na desni vidiš napis terdega slovenskega imena že ne vem, s koliko gggg na koncu. Vsaki Teržičan, navdan pravega manchesterskega duha, pridši na desni stran Kroke, se more zagledavši taki napis, brumno prikloniti kakor Arabec gredé proti Mekki, in izdihniti: Allah, Allah podljubelski, hvalen bodi! ker pripeljal si me po svoji neskončni modrosti „unter unsere Leut“. Sicer je pa leva stran Kroke močnejša, ker je po veliki večini Kropa národna, kakor malo kateri kraj na Slovenskem. Kroparji so bistro glavice in kaj marljivo slovenske časnike prebirajo. Rekel bi, da kar so Ribenčani na Dolenskem, so Kroparji na Gorenskem; kakor jo Ribenčani v govoru bolj na pevsko zavijajo, jo Kroparji prav jekleno terdo režejo. Ribenčani u na francozki ü vlečejo, Kroparji ti pa r na tako terdo vižo zgovarjajo, da se misliš včasih v družni samih Parižanov. Kroparski „kolači“ so ti na Gorenskem k vsaki burki pritiskani, kakor rajbenški „rajščetarji“, ali kakor Rajbenčan z „rajščeti“, ti Kropar s svojimi „čveči“ — vulgo žebli — vse Slovensko in Hervaško prekorači, veliko zve, pa še več povedati vé. Je bistroumne glave, poln burk in ti kakor Ribenčan včasih tako zasoli, da se moraš kar za ušesi popraskati. Kropenčani imajo med sabo dva originala prav svoje baže: Vodiškega Luka in Rausmanovega Naceta. — Mnogokrat vidiš na dolapust ali ob prazniku na velikem tergu veliko tropo Kropenčanov in v sredi med njimi na kaki podertii moža stati, ki jim s povzdignjenim glasom govori in zraven tudi klasično agira. Pridigoval jim je ravno, ko zraven pridem, da od popotovanja znanih dveh jogrov v Emavs. Drastične primere je delal, rekoč: „To je ravno tako, kakor da bi dva kovača popotvala iz Kroke čez Podnart in tako na večer k Šparovcu (znana kerčma na Gorenskem) na Posavec dospela“ itd. Prišel je počasi v tako ekstazo, da bi bil najbolj terde grešnike in grešnice do solz ganil. Govoril bi ti od mraka do zora in to vse za „en frakelj žganjčja!“ Nekdaj je bil pred na vodiški planini nad Kropo pastir, zatoraj mu pravijo vodiški Luka. Velikrat so mu duhovni gospodje tako počenjanje prepovedali, in ga za več dni v samotno izbico v Radoljco poslali, da bi tū sam sebi pridigoval; ali kakor „Martin v Zagreb in Martin iz Zagreba“, tako Luka v Radoljco in Luka iz Radoljce, vernivši se zmiraj svoj oder, svoj publikum in svoj zaslužek najde. Al Luka je samo govornik, ljudje pa tudi radi včasih kakošno pesem zapeti slišijo, ktero jim Rausmanov Nace, enak staremu čmerlu, zabrenči. Nace je že star čez 70 let, tak hrust kakor planinsk medved, ker se še ne vé spomniti, da bi bil katerikrat v svojem življenju bolan. Hodi zmiraj bos in spi na goleh tleh; kar dobí, premení v žganjčje; nič mu ni ostalo kakor špehastá gospôška kapa, sila povallane stare soldaške hlače in kamizola, ki jo je po stricu podedval. Naravoslovci terdijo, da ima tič strus najterdneji želodec, da vse podavi, kar mu pod kljun pride, magari železo. Al v tej kreposti ti je proti Nacetu le mojsterskaza proti nedosegljivo izurjenemu virtuozu. Kakor bi copral, je v nekterih minutah spred Naceta zginilo: hlebec belega, hlebec ajdovega kruha, bedro svinine, nekaj klobas itd. Po vsem tem je to zmes z merico „žganjčja“ poplahnil in s takim basom alelujo zabrenčal, da bi se Lablache pred njim vstrašil. Tudi njemu kakor Lukatu je bilo nespodobno popevanje že večkrat prepovedano, al vse zastonj; kakor je želodec njegov nasitljiv, tako je gerlo njegovo zmiraj za pesem pripravljeno, ako ga le žganjčje namoči.

Valt. Zarnik.

Narodne pravlice.

Pravlice od landeškega grada na Frankolovem.

Obiskal sem nekega dné razvaline landeškega grada. Oj, kako se človeku serce širi, ko iz visokega hriba, na

kterem je nekđaj grad stal, gleda v cvetečo savinsko dolino, sive planine v zahodu, prijazne z nogradi nasajene griče, ktere venčajo bele cerkve krog in krog. Pa če se ozre na razvaline, in primeri sedanost z minulostjo, oj kak more žalostnega serca reči:

Kje ste grada bele stene?
Kje je stolpa silni strah?
Kje ste izbe in dvorane?
Premenile ste se v prah.

Oj vi vitezi ošabni,
Kje je síle vaše tron?
Daljno že vam zadnokrat je
Vsem zakljenkal mili zvon!

In res, družega ni ostalo, ko malo zidovja, pod katerim se najde še mala pa precej dobro ohranjena klet in ena stena visokega stolpa. Pa spomin roparskih viteзов je ostal med ljudstvom, kateri so, kakor ljudje pravijo, vsakega popotnika, posebno kupčevavca, obropali, kateri so se prederznili bili sami čez „hudo luknjo“ potovati. Peljala je nekđaj ravno pod gradom rimska cesta. Celjski grofi so zato sozidali gradič Frankolovo v dolini, v katerem so vojaki prebivali, da so popotnike in kupčevavce čez „hudo luknjo“ spremljali. To je, kar vem od viteзов; naj povem ljudske pravlice.

Poslednji vitez ni bil ropar, al požrešen je bil, in sladko vince je rad serkal. Neki večer se napije, in gré spat v svojo izbo, pa zjutraj vstane na skednji nekega kmeta v bližnji vasi. Pravijo kmetje, da so vidili ponoči, kako so ga štiri pošasti po zraku nesle. On jim ničesa ne verjame. Drugo noč gré trezen spat. Grad se strese, štiri pošasti, bele ko smertna žena, stopijo v izbo in ga zanesó na skeden drugega kmeta. Tako se mu je godilo vsako noč, kadar je hotel v gradu spati.

Razserden prodá svoj grad nekemu kmetu. Pošasti sicer so pobegnile, al kmet ni mogel grada popravljati, zato se je tudi razsul v razvaline. —

Nekega večera pride žlahni gospod k nekemu kmetu, ter ga prosi, naj mu napreže vole v kočijo, da ga peljá v Konjice. Kmet napreže, gospod veli kmetu stopiti v kočijo; bela cesta se napravi ravno proti Konjicam; voli peljejo hitreje ko najberzi konji; kočija derčí, kot da bi jo škratli nesli. Pripeljavši se v Konjice, dá gospod kmetu tri vogle za plačilo. Kmet jih vzame žalosten, in tira vole domú. Po poti pogleda vogle, misleč jih zavreči; al kako se začudi, ko najde namesto voglov tri žute zlate, ktere veselo v žep vtakne! —

Neki kmetič je sekal derva blizo grada. Mlada gospá pride k njemu, in mu velí za njo iti. Ona ga peljá v grad, vzame ključe iz žepa, odpre podzemeljske vrata in stopi strahoma kmet za njo v veliko klet, ki je bila polna sodov sladkega vina. Mlada gospá odpre drugo klet, v kateri je bilo vse polno mesa, žita in sočivja. Mlada gospá odpre tretjo klet, v kateri je bilo vse polno zlatov, tolarjev in dragih kamnov. Vse to pokaže mlada gospá kmetu in mu reče: Vsajeno še ni drevo, s ktereга se bo zibka delala, v kateri bo dete spalo, ki bo to vse dobilo. Kmeta peljá gospá spet iz kleti, pa kako se on začudi, ko zapazi, da mu je brada do kolen prirastla. Domú pridši najde svojega sina že starega, kateri je ravno že tudi svojega sina ženil in mu gostijo pripravljal.

Joško Isk.

Kratkočasnice.

(Maslo naše nemške kulture) nadalje iz unidan omenjene in za natis pripravljene zberke.

„Löbliches Comitát.

Das Löbliches Comitát Gemeindeamt * wird hievon mit dem Diensthöflichen ersuchen in die Kenntnis gesetzt, für den Mann ** von * welcher schon seit mehreren Jahre abwesend ist welcher sich im Lande Shlabanien